

neatur in aliquo finito præexistente, quia in eo continetur modo infinito, et multo minus quod contineatur in aliquo infinito præexistente sicut ex Dei potentia, intellectus vel æternitas, quæ omnia successiva modo immutabili continet. Sed est inconueniens quod unica et determinata intentione fiant infinita simul in sua propria mensura, et non in aliquo priori contenta, quia sic intentio non habet unde determinationem sumat ex parte rei factæ, nec quomodo sub uno fine determinato includantur qui sit finis proximus et creatus. Videantur quæ dicimus III phys. q. xv, art. II, circa finem, et art. III ad IV.

DISPUTATIO XIX.

DE SCIENTIA FUTURORUM ABSOLUTE EXISTENTIUM.

ARTICULUS I.

Proponitur difficultas de ratione formali cognoscendi futura ex parte Dei.

QUÆDAM PRÆNOTANDA.

I. Quid nomine futuri intelligendum sit, et in quo ratio formalis futuritionis consistat, quidam nimis anxie quærunt, ejusque difficultatem exaggerant. Alii etiam contemnunt, et supponunt potius quam explicant. Tota vero difficultas est in explicando quid futuritio in ipsa re futura addat, quo possibilitatem evincat, et extra limites rei pure possibilis extrahatur ad futuritionis statum, an sit per aliquam habitudinem rei ipsi additam, an per aliquid reale vel rationis, et quid illud sit.

II. Futurum dupliciter sumitur.

Uno modo pro futuritione in causa, quæ non est aliud quam ordo et inclinatio causarum ad producendum aliquem effectum. Alio modo pro futuritione in effectu, id est, pro exitu seu eventu ipsius rei nondum in reposito. Constat hæc distinctio ex D. Thoma quæst. XII de veritate, art. x, in corpore et ad VII et VIII, et in quæst. VI de veritate, art. I, et q. II de verit. art. XII ad IX, ubi ponit aliqua futura sciri a Deo, quæ non erunt futura, scilicet in effectu, sunt tamen futura solum in ordine causarum, et hæc vocantur a nobis futura conditionata, de quibus disputatione sequenti. Quia tamen aliquo modo exeunt a linea pure possibilium, etiam futuritionem eorum hic consideramus. Igitur futuritio in causis facile explicatur quid sit scilicet ordo ipse, et dispositio causarum, quia inclinatur de se ad effectus tales, vel tales producendos, quia ratione loquitur philosophus de futuro cum dicit II de generat. textu LXIV: « Quod futurus quis incedere non incedet, » id est, futurus in causa impeditur incedere. Et ut D. Thomas advertit loco citato ex quæstione XII de veritate: « Quæcumque virtus creata non potest cognoscere futura in se ipsis immediate, sed solum fertur cognitio de futuris in ipsum ordinem causarum, sicut medicus secundum hoc dicitur futuram mortem præscire in quantum scit naturalia principia esse ordinata ad defectum mortis. » Igitur futuritio in causa est ordo causæ, et dispositio inclinans ad producendum effectus potius quam non producendum, sicut possibilitas rerum in causa non est aliud quam causa, ut potens producere illos sine alia determinatione, vel dispositione inclinante, ut de facto producat.

III. At vero futuritio ex parte ipsorum effectuum, seu objectorum difficiliter explicatur, sicut etiam pos-

sibilitatis objectiva ex parte rerum faciendarum, quid videlicet addat supra ipsam entitatem, vel possibilitatem futuritio. Consistit enim futuritio simpliciter, et in rigore in ipsa existentia rei pro aliqua duratione, seu differentia temporis cum negatione incæptionis. Et dico cum negatione incæptionis, quia per hoc distinguitur a præsentem, et præterito, præsens enim incæptionem habet, vel habuit cum conservatione existentia suæ: præteritum etiam incæptionem habuit sine conservatione existentia, quia transiit. Futurum vero dicit existentiam, neque incæptam, neque conservatam, aut durantem. Et sic in rebus creatis existentia ante incæptionem est futuritio. Ad hoc vero non requiritur quod in ipsa re futura detur aliqua realitas, vel mutatio realis supra statum possibilitatis; hoc enim impossibile est, cum nulla actio, vel mutatio exerceatur circa rem possibilem, ut transeat ex statu possibilitatis ad statum futuritionis. Alioquin si aliquid exerceretur, jam aliquid incæpisset in tali re, et sic non esset duratio futura seu existentia, pro aliqua differentia temporis ante incæptionem. Dixi autem in eo consistere futuritionem simpliciter, et in rigore talem, quia loquor de futuro quoad esse, et productionem, quod est simpliciter futurum, non de futuro solum quoad continuationem, et perseverantiam, sicut ego, qui jam hodie existo, dicor cras futurus, id est, perseveraturus, non futurus simpliciter. Quod autem simpliciter futurum dicitur, per illos duos conceptus præcise constituitur, scilicet quod dicat existentiam pro aliqua duratione cum negatione incæptionis. Et hoc patet, quia res sub his duobus conceptibus non mensuratur præterito, aut præsentem, quia nondum incæpit, nec transiit. Nec est pure possibile, quia importat

existentiam pro aliqua duratione successiva, ergo est futurum.

IV. Si autem roges, ubi est hæc existentia, et hæc negatio incæptionis, aut a qua forma fit talis denominatio, respondetur hanc existentiam actu in re non esse, sed fore, ideoque subjectum actu non habet, sed habebit. Sicut autem omnis existentia licet de facto sit præsens, et efficiat aliquod subjectum, derivatur tamen, et dependet a causis suis, a quibus res producitur, ita existentia futura cum creata sit, et a statu possibilitatis ad futuritionem ita transeat, quod potuisset non transire (multa enim alia manserunt in statu puræ possibilitatis quæ nunquam erunt) ita existentia ut futura dependet, et sumit denominationem a causis suæ futuritionis, a quibus habet denominari extra statum puræ possibilitatis, hoc enim, quod est res aliqua, v. g. antichristum non esse relictum in statu puræ possibilitatis sicut aliæ multæ creaturæ, quæ solum sunt possibles, sine dubio causam habet. Causæ autem istæ, vel sunt causæ secundæ creatæ, vel causa prima. Causæ creatæ per se solæ non sufficiunt extrahere res omnes a statu possibilitatis per se ipsas, tum quia multæ res per creationem extrahuntur, quæ a causis creatis emanare non possunt, tum quia ipsæ causæ creatæ extrahi etiam indigent a pura possibilitate, quia creaturæ sunt: tum, quia plures causæ ex istis sunt impedibiles, et contingentes, et si quæ necessario operantur, id habent a Deo et dependent ab ipso, qui solus immutabiliter, et cum infallibilitate operatur. Quare futuritio rerum simpliciter est denominatio libera in creaturis orta a voluntate, et dispositione libera Dei, ita ut sicut res dicuntur possibles absolute denominatione sumpta a potentia divina, ita futuræ dicuntur istæ, res potius quam illæ,

extractæque a massa possibilium ex mera, et libera Dei voluntate, qui sic illas destinavit, ut essent, sicut ipsas creaturas ad suos fines. Nec res ista majorem petit speculationem.

V. Hoc supposito, ut ad difficultatem propositam accedamus, supponendum est tamquam fide sancitum Deum futura quantumcumque contingentia certo cognoscere: « Nam hujus præscientiæ tot habet Deus testes quot prophetas, ut scite dixit Tertullianus I contra Marcionem, c. v, idque maxime divinitatem Dei ostendit, juxta illud Isai. xli: *Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, et sciemus quia dii estis vos*: et Dan. II dicitur: *Est Deus in cælo revelans mysteria qui indicavit tibi, quæ ventura sunt in novissimis temporibus*: Psal. cxxxviii: *Omnes vias meas prævidisti. Ecce Domine tu cognovisti omnia novissima, et antiqua*: Sapient. viii: *Scit præterita, et de futuris æstimat, signa, et monstra scit antequam fiant*: et Ecclesiast. xxiii: *Domino Deo antequam creentur omnia sunt agnita*. Ratio vero manifesta est, quia res esse futuras est veritas creata maxime a Deo dependens, et ab ejus voluntate, et providentia, qui ex tota massa possibilium, quas voluit creavit, et eis statuit dare esse, quas voluit reliquit, et contra, aut præter ejus voluntatem nihil est futurum sicut nec existens, ergo necesse est, quod ab ipso futura omnia sint cognita sicut et directa, et provisa.

VI. Difficultas est in explicanda ratione, et modo, quo Deus futura ista cognoscit præsertim, quæ contingentia sunt, et ad utrumlibet se habent. Et est difficultas tum ex parte ipsius Dei qui modo infallibili debet ea attingere sine læsione contingentiæ eorum, et sic difficultas est, in quo medio, et secundum quam rationem videat Deus istam

determinationem futuri ad unam partem, cum ex omni parte, et secundum omnes causas, et secundum se ipsum indifferens sit, et ad utrumlibet: tum etiam ex parte ipsorum futurorum, eo quod Deus attingit futura intuitive, et in se ipsis, non vero in causis indeterminatis. Et sic est difficile assignare ipsis futuris aliquod esse, quod induantur, ut videri possint in se ipsis antequam actu sint. Et ad hoc deservit illa quæstio an conducat, vel requiratur præsentia istorum futurorum in æternitate, ut ibi possint a visione Dei intuitive attingi, intuitio enim rei in se, præsentiam ejus requirit. Et de hoc secundo, agemus articulo ultimo. Nunc vero in præsentia solum primum inquirimus, scilicet ex parte Dei cognoscentis, quænam sit ratio formalis, et medium attingendi determinate futura, quæ ita se habent ad utrumlibet, et indeterminata, atque contingentia sunt, ut posita causa sua proxima, imo et omnibus causis proximis adhuc manet indifferens, et indeterminatum, ut fiat effectus sicut sunt actus liberi, et ea quæ ex libera causa dependent.

VARIE SENTENTIÆ.

VII. Varie circa hoc sentiunt auctores; et vix potest tam multiplex opinandi, et sentiendi varietas in ordinem redigi. Ut autem aliquatim id possit intelligi notandum est, quod futura, ut jam insinuavimus non possunt nisi duplici via cognosci, scilicet vel in se, vel in suis causis. In se, vel ratione veritatis, quam habeant determinate in seipsis, vel ratione præsentis, seu existentis, quam habeant in aliqua mensura, in qua non tam ut futura, quam ut præsentia attingantur, et consequenter, ut deter-

minata, nam si solum videatur mensura illa, et duratio temporalis in qua futura sunt, de hoc est eadem difficultas quomodo videatur, quia futura etiam est, et indeterminata, seu contingens, ut fit, non ergo determinatum potest reddere futurum contingens ex se præcise, et sine ordine ad aliud determinans, et ut præsens se habens. In causis suis possunt considerari, vel in causis proximis creatis, vel in causa increata, seu divina. In causis creatis, vel prout continentur in virtute propria talis causæ creatæ secundum se, vel ut continentur in ea quatenus determinata a Deo. In causa etiam divina et in creata possunt considerari, vel ut contenta in ipsa divina virtute secundum se, vel ut contenta in virtute divina quatenus determinata decreto divinæ voluntatis. Quod decretum potest esse, vel causans ipsam futuritionem rei, vel concomitans ipsam, habens tamen infallibilem respectum, et connexionem cum ipsa, vel potest esse decretum generaliter concurrenti cum causis creatis ad effectus futuros. Juxta omnia ista diversæ sententiæ ortæ sunt circa determinatam rationem cognoscendi ista futura, licet præcipuè ad duas reducantur, altera quæ tenet futura cognosci ex vi infinitæ scientiæ Dei, et determinata veritate objectiva, quæ est in ipsis futuris quantumcumque contingentibus quatenus ex duabus contradictoriis altera pars est determinate vera, altera falsa; altera quæ sentit futura cognosci ex vi decreti divini causantis ipsa futura, sive proxime, sive remote juxta varios modos dicendi.

VIII. Primam sententiam defendunt plures, et fere omnes recentiores auctores societatis, qui multi sunt in impugnandis decretis efficaciter causantibus futuritionem,

et determinationem rerum contingentium. Et sic distinguunt duplex genus decretorum in Deo, quædam ex sua natura, et proprietate efficacia antecedenter ad ipsum effectum contingentem, et determinationem ejus, utpote causativa hujus determinationis; et hæc decreta asseruntur a Thomistis, rejiciuntur vero ab oppositis auctoribus, quia putant afferre, et inferre necessitatem hoc ipso, quod antecedenti efficacia immutabili, et infallibili determinationem causæ contingentis inferunt. Alia sunt decreta, quæ ipsi vocant benigna, et temperata, quia videlicet ex propria efficacia sua non efficiunt determinationem causæ, ne determinando eradicent indifferentiam libertatis, sed præbent concursum indifferentem, cujus connexio, cum actu contingentis seu consensu futuro, beneficio scientiæ mediæ a Deo attingitur, qui ante omne decretum suum videt, quibus mediis actus ille eveniet, et quibus non, et sic decernit illa media ponere cum quibus prævidetur eventurus effectus, et sic infallibiliter eveniet; vel non ponere, et sic nullo modo eveniet. Itaque administrator est Deus per suam voluntatem ejus, quod prævidetur determinandum, et futurum per suam scientiam, non absolutus causator veritatis pro statu conditionato. Hæc secunda decreta admittunt hi auctores, de quibus latius agitur infra circa quæstionem XIX, et disputatione sequenti etiam de hoc puncto attingemus aliquid. Fuit tamen opus hic, vel summis labiis delibare hanc doctrinam, ut constet non invenire hos auctores rationem determinationis futurorum contingentium, et liberorum in ipso Dei decreto, et ideo recurrere ad veritatem ipsius futuri, ut tenet se ex parte ipsius rei futuræ, qua supposita divinus intellectus, quem nulla effugere